

**SIEĆ NA RZECZ
INNOWACJI W ROLNICTWIE
I NA OBSZARACH WIEJSKICH**

Od pola do widelca: produkcja, przetwórstwo i sprzedaż w ekologii

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

„Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Operacja opracowana przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Marcin Gołębiowski

Maria Janowska

Od pola do widelca:
produkcja, przetwórstwo
i sprzedaż w ekologii

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie
ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel./fax 89 535 76 84, 526 44 39
e-mail: sekretariat@w-modr.pl, www.w-modr.pl

WMODR Oddział w Olecku
ul. Kolejowa 31, 19-400 Olecko
tel. 87 520 30 31, 520 30 32, fax 87 520 22 17
e-mail: olecko.sekretariat@w-modr.pl

Dyrektor WMODR
mgr inż. Damian Godziński

Zastępca Dyrektora WMODR
mgr Małgorzata Micińska-Wąsik

Zastępca Dyrektora WMODR
mgr Sonia Solarz-Taciak

p.o. Dyrektor Oddziału WMODR w Olecku
mgr Robert Nowacki

Druk: Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie
ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn
tel./fax. 89 526 44 39, 89 535 76 84
e-mail: redakcja@w-modr.pl, www.w-modr.pl

Nakład: 50 egz.
Wydanie: I

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	4
2. SIEĆ NA RZECZ INNOWACJI W ROLNICTWIE I NA OBSZARACH WIEJSKICH – SIR	5
1) Cel główny i cele szczegółowe SIR	5
2) Cele szczegółowe SIR	5
3) Grupy Operacyjne	6
4) Działanie „Współpraca”	6
3. OPIS GOSPODARSTW	10
1) Gospodarstwo Barbary i Sławomira Józefowiczów	10
2) Wytwórnia makaronu „BIO”, Aleksandra i Mieczysław Babalscy	11
3) Gospodarstwo Anny i Macieja Górskich	13

1. Wprowadzenie

Komisja Europejska, w ramach strategii Europa 2020, podkreśla istotną rolę badań i innowacyjności w przygotowaniach Unii Europejskiej do wyzwań w przyszłości. Długookresowy program wzrostu społeczno-gospodarczego UE zakłada trzy priorytety:

- zrównoważony rozwój,
- inteligentny wzrost,
- włączenie społeczne.

W realizacji tych priorytetów szczególną rolę ma odegrać rolnictwo. Jednocześnie w obliczu silnego wzrostu globalnego popytu na żywność, towarzyszącemu rosnącej liczbie ludności na świecie, pojawia się presja na konieczność zwiększania wielkości produkcji. Wzrost podaży w sytuacji kurczących się zasobów naturalnych (zwłaszcza wody) i ograniczonych czynników produkcji (zwłaszcza ziemi) może mieć miejsce za sprawą zwiększania efektywności gospodarowania.

W ramach kierunków rozwoju Wspólnej Polityki Rolnej do 2020 r. zwraca się uwagę, że innowacje są niezbędne, aby rolnictwo UE przygotować na przyszłość. W ramach wspólnej polityki rolnej UE dąży do osiągnięcia trzech celów. Są to:

- zagwarantowanie rentownej produkcji żywności,
- zapewnienie zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi i działaniami w dziedzinie zmiany klimatu oraz
- przyczynienie się do zrównoważonego rozwoju terytorialnego.

Realizacja tych celów wymaga tworzenia, rozpowszechniania i stosowania w praktyce nowej wiedzy, nowych technologii, nowych produktów i nowych sposobów organizacji, uczenia się i współpracy. Istotne jest zapewnienie, aby działania badawcze odpowiadały ogólnym potrzebom, a stworzone rozwiązania były stosowane przez rolników i leśników.

UE podjęła działania mające zbliżyć do siebie naukę i praktykę. Celem jest stworzenie polityki badań naukowych bardziej ukierunkowanej na potrzeby oraz polityki rolnej bardziej opartej na faktycznych danych. Aby wspierać ten cel, stworzono Europejskie Partnerstwo Innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EIP-AGRI). Misją EIP-AGRI jest tworzenie, rozpowszechnianie i stosowanie w praktyce nowej wiedzy, nowych technologii, nowych produktów i nowych sposobów organizacji, uczenia się i współpracy. Jego celem nadrzędnym jest zwiększenie wydajności, zrównoważona gospodarka oraz stworzenie możliwości rozwiązywania bieżących problemów takich jak silna konkurencja, niestabilne ceny na rynku, zmiany klimatyczne czy zaostrzone przepisy dotyczące ochrony środowiska.

W ramach partnerstwa podejmowane są działania na rzecz szerszego zastosowania w praktyce wyników badawczych i innowacyjnych rozwiązań i opracowywania programu badań naukowych, który w szerszym stopniu uwzględni potrzeby rolników i leśników.

2. Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich – SIR

Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich funkcjonuje w ramach Krajowej Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich (podsieć KSOW) i ma charakter otwarty.

Uczestnikami Sieci mogą być wszystkie podmioty zaangażowane w rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich.

Funkcjonowanie struktury organizacyjnej KSOW w tym SIR i realizacja zadań Sieci, w szczególności plany działania, w latach 2014-2020 są finansowane ze środków Pomocy Technicznej PROW 2014-2020.

W ramach sieci realizowane są działania w zakresie aktywizacji potencjalnych partnerów współpracy na rzecz innowacji, podnoszące wiedzę i umiejętności w zakresie zarządzania projektami badawczo-wdrożeniowymi oraz upowszechniania wyników prac badawczo rozwojowych. Jest to platforma ułatwiająca współpracę naukowców, doradców i służb wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich, wymianę wiedzy i doświadczeń z zakresu innowacji w rolnictwie.

Zadania SIR wykonują wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, a koordynację ich zapewnia Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Cel główny i cele szczegółowe SIR:

Wspieranie innowacji w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich.

Cele szczegółowe SIR:

- Ułatwianie tworzenia oraz funkcjonowania sieci kontaktów pomiędzy rolnikami, podmiotami doradczymi, jednostkami naukowymi, przedsiębiorcami sektora rolno-spożywczego oraz pozostałymi podmiotami wspierającymi wdrażanie innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.
- Ułatwianie wymiany wiedzy fachowej oraz dobrych praktyk w zakresie innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.
- Pomoc w tworzeniu grup operacyjnych na rzecz innowacji oraz pomoc w opracowaniu projektów przez grupy operacyjne i partnerstwa na rzecz innowacji.

Zadania Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, w tym zadania brokera innowacji, wykonują WODR-y umiejscowione we wszystkich 16 województwach, a koordynację wykonania tych zadań zapewnia CDR. Realizacja zadań SIR w ramach struktury organizacyjnej CDR i WODR-ów możliwa będzie dzięki kadrze doradczej we współpracy z rolnikami, przedsiębiorcami działającymi na obszarach wiejskich oraz z jednostkami naukowo-badawczymi. W ramach prowa-

dzenia i obsługi sieci wyodrębniona będzie w CDR komórka organizacyjna ds. innowacji w rolnictwie i jej odpowiedniki na poziomie WODR. Łącznikiem pomiędzy partnerami SIR będą „Brokerzy” usytuowani w CDR oraz Wojewódzkich Ośrodkach Doradztwa Rolniczego.

Grupy Operacyjne

Jedną z podstawowych ról Brokera Innowacji jest zawiązanie Grupy Operacyjnej. Grupy tworzone będą na potrzeby konkretnych projektów ukierunkowanych na opracowywanie innowacyjnych rozwiązań dla konkretnych wyzwań poprzez połączenie różnych kompetencji (praktyczne i naukowe), niezbędnych do wykonania konkretnego działania. Grupa powinna składać się z różnych podmiotów, w tym: rolników, naukowców, doradców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych i tworzyć partnerstwo na rzecz innowacji.

Zadania stawiane przed Grupami Operacyjnymi

- tworzenie i realizacja projektów innowacyjnych zorientowanych na znajdowanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań dla szczególnych wyzwań i nowych możliwości.
- wiązanie różnych umiejętności (praktycznych i teoretyczno-naukowych), potrzebnych przy realizacji projektu bądź zadania.
- działania ukierunkowane na praktyczne rezultaty dla grupy.
- uzyskiwanie korzyści z interakcji przy współtworzeniu projektu.

Tworzone z udziałem Brokera partnerstwo ma na celu przede wszystkim:

- budowanie sieci współpracy pomiędzy organizacjami przedsiębiorców (rolnikami), sektorem badawczo-rozwojowym, oraz innymi uczestnikami życia gospodarczego na szczeblu lokalnym w tym jednostkami samorządu terytorialnego;
- kształtowanie zasad przejrzystej i efektywnej współpracy między sektorami w szczególności pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym;
- wspieranie środowiska gospodarczego;
- tworzenie nowych inicjatyw gospodarczych;
- motywowanie firm do korzystania z prac badawczo-naukowych oraz wdrażania ich wyników.

Działanie „Współpraca”

Środki przeznaczone na wsparcie tego działania wynoszą 57 999 730 euro
Przewidywana liczba grup operacyjnych, które otrzymają wsparcie: 90

Cele działania „Współpraca”

- większe zaangażowanie partnerów, w tym sektora nauki w innowacje w rolnictwie;
- wzmocnienie powiązania sektora rolno-spożywczego z nauką;
- zwiększenie konkurencji, dochodowości i uczestnictwa w rynku producentów rolnych;

- efekt synergii w zakresie innowacji;
- realizacja celu przekrojowego promującego innowacyjność;
- promowanie operacji korzystnie wpływających na środowisko naturalne, łagodzenie zmian klimatu w tym efektywne wykorzystanie zasobów, ograniczanie emisji w rolnictwie, leśnictwie;
- promowanie rolnictwa ekologicznego oraz tradycyjnych metod produkcji.

Czego dotyczy wsparcie?

- funkcjonowania grup operacyjnych,
- realizacji projektów przez te grupy

Projekty wspierane w ramach tego działania powinny dotyczyć opracowań nowych rozwiązań w zakresie nowych produktów, praktyk, procesów, technologii, metod organizacji i marketingu w sektorze rolniczym, spożywczym i leśnym.

Beneficjentami działania będą grupy operacyjne na rzecz innowacji utworzone z co najmniej dwóch różnych podmiotów należących do następujących różnych kategorii:

- a) rolnicy
- b) właściciele lasów
- c) jednostki naukowe oraz uczelnie
- d) przedsiębiorcy
- e) podmioty świadczące usługi doradcze

Grupa operacyjna może być:

- a) osobą prawną lub
- b) jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odpowiednia ustawa przyznaje zdolność prawną lub
- c) działa jako grupa osób fizycznych lub osób prawnych, lub jednostek nieposiadających osobowości prawnej, na podstawie umowy regulującej warunki współpracy w ramach tej grupy, reprezentowanych przez jeden z tych podmiotów.

Grupa operacyjna na rzecz innowacji musi posiadać ustalone procedury wewnętrzne, które zapewniają przejrzystość działania, określają sposób podejmowania decyzji, zabezpieczają przed wystąpieniem konfliktu interesów.

Grupa powinna zostać powołana w celu realizacji konkretnej operacji i posiadać:

1. harmonogram realizacji operacji,
2. opis spodziewanych wyników,
3. opis założeń przyjętych w celu osiągnięcia celów realizowanej operacji oraz priorytetów polityki rozwoju obszarów wiejskich,
4. plan finansowy wraz z zestawieniem rzeczowo-finansowym operacji obejmującym poszczególne zadania operacji wraz z opisem,

5. akt ustanawiający grupę określającą:
- formę prawną/ organizacyjną grupy,
  - sposób podejmowania decyzji wewnątrz grupy,
  - podział zadań zaplanowanych w ramach operacji między podmioty tworzące grupę,
  - zasady ponoszenia odpowiedzialności przez te podmioty z tytułu realizowanych zadań,
  - ponadto akt ustanawiający grupę zawiera zasady podziału praw nabytych w trakcie realizacji operacji i do dnia upływu 5 lat od dnia otrzymania płatności końcowej, między podmioty wchodzące w skład grupy operacyjnej
  - oraz sposób reprezentowania grupy.

Pomoc przynajmniej się na operację, której przedmiotem jest opracowanie i wdrożenie nowego lub znacznie udoskonalonego produktu (załącznik nr 1 do traktatu), lub nowych lub znacznie udoskonalonych praktyk, procesów, technologii lub metod organizacji lub marketingu dotyczących produkcji lub przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów objętych załącznikiem 1 do traktatu.

Kwota i stawki wsparcia:

- całkowita maksymalna wielkość wsparcia operacji w zakresie bezpośrednich kosztów kwalifikowalnych 10 000 000 zł
- koszty ogólne i bieżące funkcjonowanie grupy mogą stanowić nie więcej niż 2 000 000 zł
- łącznie maksymalna wartość wsparcia może wynieść 12 000 000 zł
- Wsparcie udzielane jest w okresie maksymalnie 3 lat. W szczególnie uzasadnionych przypadkach (wynikających z uzasadnionego okresu realizacji operacji) okres wsparcia może ulec wydłużeniu.

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- do 100 proc. kwoty wydatków kwalifikowalnych związanych z kosztami ogólnymi oraz bieżącymi kosztami funkcjonowania grupy operacyjnej, oraz kosztami promocji rezultatów operacji,
- 90 proc. kwoty wydatków kwalifikowalnych związanych z prowadzeniem prac badawczych związanych z realizacją operacji,
- 50 proc. kwoty pozostałych wydatków kwalifikowalnych

Warunki otrzymania pomocy:

- przy tworzeniu grupy operacyjnej ważny jest nie tyle jej skład co przedmiot działania,
- nie ma ograniczeń co do wielkości przedsiębiorstw uczestniczących w grupie,
- działanie grup operacyjnych na rzecz innowacji ma przyczyniać się do rozwoju rolnictwa,
- rezultat/y działania grupy muszą być upowszechniane i publicznie dostępne dla wszystkich zainteresowanych.

Operacje mogą dotyczyć między innymi produktów, procesów, technologii czy praktyk bezpośrednio związanych z produkcją lub przetwarzaniem produktów rolnych (np. innowacje w zakresie

nawozów, środków ochrony roślin, maszyn, urządzeń do produkcji rolnej, przetwórstwa czy pasz). Przedmiotem operacji mogą być też innowacje udoskonalające istniejące rozwiązania lub przenoszące istniejące rozwiązania do nowych warunków (geograficznych, środowiskowych, organizacyjnych), w których nie były stosowane, lub zwiększające ich użyteczność.

Kryteria wyboru operacji:

- potencjał innowacyjny operacji,
- analiza techniczna kosztów oraz korzyści,
- potencjalna skala oddziaływania rezultatów operacji (korzyści ekonomiczne, społeczne, zasięg, zastosowania – geograficzny, branżowy itp.),
- stopień przyczyniania się do realizacji priorytetów przekrojowych UE w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatu,
- zróżnicowanie partnerów w grupie.

Wyniki naboru pilotażowego

W dniach od 30 czerwca do 31 lipca 2017 r. odbył się pierwszy nabór wniosków w ramach działania „Współpraca”, na który przeznaczono 20 mln euro. W trakcie trwania naboru pilotażowego w Polsce złożono 90 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 342 629 197,73 zł.

W woj. warmińsko-mazurskim złożono:

- 7 wniosków
- wnioskowana kwota pomocy: 11 694 629,17 zł
- średnia wnioskowana pomoc na wniosek: 1 670 661,31 zł

Kontakt do osób zajmujących się SIR w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie:

- Arkadiusz Tabaka, tel. 89 535 76 84 w. 51, e-mail: a.tabaka@w-modr.pl
- Urszula Anculewicz, tel. 89 535 76 84 w. 60, e-mail: u.anculewicz@w-modr.pl.

3. Opis gospodarstw

Gospodarstwo Barbary i Sławomira Józefowiczów

Gospodarstwo to położone jest we wsi Rynek. To mała miejscowość położona na krańcu powiatu nowomiejskiego, na terenie Welskiego Parku Krajobrazowego w gminie Grodziczno. Jest to niewielkie gospodarstwo posiadające 12,5 ha użytków rolnych położonych na słabych glebach, głównie klas V i IV. Rejon ten dodatkowo charakteryzuje się stosunkowo dużym deficytem opadów w okresie wegetacyjnym. Dziadek gospodarza kupił tą „posiadłość” w latach 30. ubiegłego wieku. Pan Sławomir tu się urodził i wychował. Po skończeniu szkoły w Lubawie przejął gospodarstwo po rodzicach i wspólnie z żoną tu gospodaruje, jednocześnie studiując zaocznie socjologię w Toruniu.

Zabudowania gospodarstwa to stara poniatówka. Domy takie stawiano z drewna w okresie międzywojennym podczas parcelacji gruntów. Ich odpowiednikiem w Prusach Wschodnich są tzw. kochówki, czyli małe domy ze stromym dachem budowane na koloniach. Obecnie budynki nieco rozbudowano i zmodernizowano, choć nadal jest w dalszej rozbudowie. Gospodarze wraz z dziećmi są wegetarianami i jest to dla nich filozofia życia. Dzięki niej zdecydowali też o sposobie prowadzenia gospodarstwa. Od 2006 r. prowadzą produkcję zgodnie z wymogami rolnictwa ekologicznego i podali ją certyfikacji. Na samym początku swojej ekologicznej drogi pan Sławomir poznał Mieczysława Babalskiego, który zaczął uprawę starych odmian zbóż jeszcze w 1986 roku. To on podpowiedział, na czym polega rolnictwo ekologiczne. Pan Sławek ciągle pogłębia wiedzę dotyczącą ekologicznego

rolnictwa. Uczestniczył w kilkudziesięciu konferencjach seminariach i szkoleniach dotyczących ekolnictwa w kraju i za granicą. I wciąż się uczy.

Posiadanie tak słabych gleb jest dużym wyzwaniem dla rolnika. Dobór roślin musi odpowiadać warunkom, więc w gospodarstwie nie uprawia się roślin wymagających wysokich nakładów i wysokowydajnych. W tym przypadku sprawdzają się dawne rośliny uprawne. A gatunków, które były i nadal są uprawiane w gospodarstwie, jest stosunkowo dużo. Uprawiane tu gatunki są bardzo rzadko spotykane w innych gospodarstwach. Mają duże znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej oraz utrzymania puli genowej roślin uprawnych w rolnictwie. Przyczyniają się również do zachowania dziedzictwa kulturowego wsi. Uprawiane są tu: len, słonecznik, czarnuszka, lnianka, konopie na olej, ostropest, rukola. Gospodarz ma również doświadczenia w uprawie ziemniaków, gryki, prosa, maku, tymianku, nagietka i in.

Innowacją wprowadzaną w gospodarstwie jest poszukiwanie najlepszych metod uprawy rzadkich roślin olejnych w gospodarstwach ekologicznych. Gospodarz uprawia kilka rodzajów roślin olejnych, a właściwie chciałby uprawiać wszystkie, które tylko się nadają do tłoczenia oleju. Uzyskiwane oleje to m.in.: lniany, rydzowy (inaczej z lnianki albo lnicznika), słonecznikowy, rzepakowy, gorczycowy, z pestek dyni. Tłoczenie odbywa się metodą na zimno (extra virgin), aby zachować bogactwo składników oraz aktywność biologiczną olejów, którą niszczy podgrzewanie. Im wyższa temperatura tłoczenia, tym więcej oleju można uzyskać z określonej ilości ziarna, ale jest mniej wartościowy. Zawarte w olejach kwasy tłuszczowe omega-3-6-9 i ich proporcje względem siebie są chyba najważniejszą cechą olejów. Olej lniany zawiera najwięcej kwasów omega-3, których we współczesnej diecie są niedobory, szczególnie takiej, która składa się z wysoko przetworzonej żywności. Z kolei olej rzepakowy ma najlepiej zbilansowane proporcje kwasów tłuszczowych.

Prasa do tłoczenia oleju

Oleje są ważnym elementem zdrowego stylu życia i zdrowego odżywiania. Ze względu na swoje właściwości stosowane w profilaktyce wielu chorób. Dobrze wpływają na układy krwionośny, trawienny, nerwowy, hormonalny, i odpornościowy.

Wytwórnia makaronu „BIO”, Aleksandra i Mieczysław Babalscy

Od 1986 roku Aleksandra i Mieczysław Babalscy prowadzą 9-hektarowe gospodarstwo ekologiczne we wsi Pokrzydowo w woj. kujawsko-pomorskim, pow. Brodnica, gmina Zbiczno.

Produkcja gospodarstwa to:

- stare gatunki zbóż: pszenica orkisz, pszenica płaskurka, samopsza
- kolekcja starych odmian jabłoni, wiśni, czereśni;
- owoce: wiśnie, śliwki, jabłka, gruszki.
- kury zielononóżki, perliczki około 100 szt.,
- 4 szt. bydła rasa czerwona polska

Przy gospodarstwie istnieje od 1991 roku Wytwórnia Makaronu BIO. Wytwórnia rozpoczęła działalność w sierpniu 1991 roku na bazie gospodarstwa ekologicznego nr atestu Ekolandu 90001 nadany w roku 1990. Ze względu na duże skupisko gospodarstw ekologicznych w tym regionie, brak produktów zbożowych na rynku, rolnicy postanowili zająć się przetwórstwem zbóż ekologicznych. Certyfikat na przetwórnictwo otrzymali już w 1994 r.

Zaczęli od produkcji makaronu razowego, początkowo w niewielkiej ilości z pszenicy, potem z żyta i orkiszu. W pierwszych latach produkcji musieli szukać konsumenta na te produkty, uczestnicząc w kiermaszach, wystawach i innych imprezach, m.in. Dniach Ziemi w Warszawie, dożynkach (reklama wszędzie, gdzie tylko można było).

Początkowo produkcją makaronu trudniła się rodzina. W połowie lat 90. zaczęli zatrudniać dodatkowo inne osoby. Obecnie zatrudniają 10 osób.

W pierwszych latach przerabiali po kilka ton zbóż ekologicznych rocznie, obecnie około 600 do 800 t, cały czas zwiększając asortyment.

- mąki razowe: pszenne, żytnie, orkiszowe, jęczmienne, owsiane, gryczane;
- makarony razowe: pszenne, żytnie, orkiszowe, owsiane, z płaskurki, samopszy.
- płatki zbożowe: pszenne, żytnie, jęczmienne, owsiane, orkiszowe;
- kasze: orkiszowe, jęczmienne, gryczane, owsiane.
- otręby: pszenne, żytnie, jęczmienne, owsiane, orkiszowe;
- ziarna zbóż;
- poduszki z plew gryki i orkiszu;
- kawa orkiszowa

Mąki są mielone na młyńce żarnowym, przez co zachowują wszystkie wartości odżywcze i są liderem wśród mąk pełnoziarnistych.

Płatki zbożowe są wykonywane w temperaturze poniżej 40 stopni, więc zachowują wszystkie witaminy i wartości, prawdopodobnie jedyne takie płatki na polskim rynku.

Kasza to połamane czyste ekologiczne ziarno bez żadnych dodatków. Makaron razowy wytwarzany bez jaj i soli, składnikami jest tylko i wyłącznie mąka pełnoziarnista i woda.

Otręby są oddzielane przy produkcji mąki. Jest to czysta łuska ziarna, bogata w błonnik. Potrafią zdziałać cuda przy oczyszczaniu przewodu pokarmowego, jak i żył ze złogów cholesterolowych.

Kawa zbożowa orkiszowa składa się tylko i wyłącznie z prażonego ziarna orkiszu, jest flagowym produktem wytwórni, jak i mąka z samopszy idealnie nadająca się do naleśników i ciast, jak i do chleba. Samopsza jest ziarnem o orzechowym smaku i dania wytwarzane z udziałem samopszy mają wyjątkowy i niepowtarzalny smak. Samopszy jest to prymitywna dzika odmiana pszenicy, która przez 7 tysięcy lat nie została zmieniona przez człowieka.

Płaskurka jest młodszą siostrą samopszy. Ma podobne właściwości. Z klasztornej historii wynika, że Chrystus na ostatniej wieczerzy jadł chleb upieczony właśnie z płaskurki. Produkty z płaskurki również cieszą się dużym uznaniem, mają wyjątkowy smak, jak i kolor.

Oczywiście nie skupiają się tylko i wyłącznie na starych odmianach. Posiadają również produkty z pszenicy, orkiszu, żyta, owsa, gryki, prosa oraz jęczmienia. Orkisz został doceniony już w XII wieku przez św. Hildegardę z Bingen, która uważała go za produkt leczniczy i nazywała go pożywieniem dla ciała oraz duszy.

Mąka orkiszowa może zastąpić nam każdą inną mąkę, również jest świetna do chleba, jak i różnych innych wypieków. Nadaje się praktycznie do wszystkiego. Wprowadzi do potraw wyjątkowy smak i cudowne wartości odżywcze. Płatki orkiszowe i kasza orkiszowa zbierają wiele świetnych opinii, są pyszne i bardzo zdrowotne. Mąka żytnia, mąka owsiana, mąka gryczana, jak i jęczmienna są produkowane z czystego ziarna i jest to mąka z pełnego przemiału bez żadnych dodatków.

Mirosław Babalski

Do makaronów mają największy sentyment, ponieważ od nich zaczęli. Produkują makaron już prawie z każdego posiadanego ziarna i są fantastyczne, w dodatku są produkowane tylko z mąki i wody co czyni je świetnym rozwiązaniem dla wegan, jak i osób, które chcą się po prostu zdrowo odżywiać.

Państwo Babalscy mogą się pochwalić licznymi nagrodami w konkursach, a także Kawalerskim Krzyżem Zasługi przyznany przez prezydenta RP w 2014 r.

W 2010 roku gospodarstwo zwyciężyło w konkursie na Najlepsze Gospodarstwo Ekologiczne Roku w kategorii ekologia i środowisko (najpierw na szczeblu wojewódzkim, a później krajowym). Od 2012 r. gospodarstwo jest członkiem Regionalnej Sieci „Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorza”.

Angażują się w działanie Stowarzyszenia dla Dawnych Odmian i Ras oraz Kujawsko-Pomorskiego Stowarzyszenia Producentów Ekologicznych EKOŁAN.

Państwo Babalscy starają się dopasować do oczekiwań klienta, odnajdując wciąż prymitywne gatunki zbóż, które były uprawiane przed naszą erą i są bogate w wartości będące dziś bardzo ważną cechą dla świadomych klientów. Od wielu lat współpracują z Bankiem Genów w Radzikowie, skąd otrzymują nasiona zbóż, maksymalnie 100 ziaren, dlatego efekty siewu i przemiału widać dopiero po kilku latach.

Dziś już modne ziarno orkiszu również było zapoczątkowane w ich gospodarstwie, jak i samopsza, która dopiero zaczyna cieszyć się uznaniem wśród klientów.

Rocznie w gospodarstwie i przetwórni państwo Babalscy przyjmują około 2 tysięcy gości, przeważnie są to grupy młodzieży, uczniowie i studenci, rolnicy, konsumenci z kraju i zagranicy. Na podstawie ich działalności powstało wiele artykułów i audycji radiowych i telewizyjnych.

Gospodarstwo Anny i Macieja Górskich

Gospodarstwo położone jest we wsi Bochlín w gminie Nowe w województwie kujawsko-pomorskim na pograniczu z województwem pomorskim. Niedaleko stąd do Wisły, a wieś leży po jej lewej stronie. Nieopodal znajduje się Nadwiślański Park Krajobrazowy i 80-letnia aleja lipowa. Do miejscowości Nowe są tylko 3 km.

Państwo Górscy rozpoczęli gospodarowanie na roli jeszcze w latach 80. ubiegłego wieku. Posiadali niewielkie gospodarstwo w gminie Braniewo w województwie warmińsko-mazurskim. Już wówczas zaczęli uprawiać truskawki, choć jeszcze na niezbyt wielkich powierzchniach.

Na przełomie lat 90. i XXI wieku kupili ziemię we wsi Bochlín i rozpoczęli gospodarowanie. Trzeba było zbudować gospodarstwo od nowa. W pierwszej kolejności powstał duży dom z przeznaczeniem dla rodziny, ale także jako dom noclegowy dla przejezdnych, gdyż stoi w pobliżu ruchliwej drogi. Z czasem pani Ania podjęła działalność agroturystyczną, która jest prowadzona do dziś, a dom nosi nazwę Gościniec Wrota Tucholskie. Oprócz domu cały czas funkcjonowało gospodarstwo rolne, obecnie posiadające ponad 100 ha użytków rolnych.

Ukochaną rośliną pana Macieja są truskawki. W nowym gospodarstwie również podjął ich uprawę. Początkowo konwencjonalną, ale od roku 2004 przekształcił całe swoje gospodarstwo w ekologiczne. Uprawa truskawki stała się specjalizacją gospodarstwa. W okresie najbardziej sprzyjającym było jej na polach aż 80 ha (oczywiście ekologicznej). Na tak dużej powierzchni nie da się uprawiać tylko jednej odmiany, więc w gospodarstwie jest ich zazwyczaj kilka. Obecnie uprawiane są takie odmiany jak: honey i senga sengana, które bardzo lubi przemysł. A ponadto: elkat, puma, kama, polka, dukat.

Zakładając nowe plantacje pan Maciej, kupuje rozsadę kategorii elita bezpośrednio w instytucie w Brzeznej. Sadzi w rzędach co 80 cm. Przy uprawie truskawki gospodarz w dużym stopniu wykorzystuje EM-y, chwalać ich dobry wpływ na ukorzenianie się sadzonek oraz to, że uruchamiają składniki pokarmowe z gleby. Plon z dobrej ekologicznej plantacji w sprzyjającym roku wynosi nawet 5 ton owoców.

Do zbioru z tak dużych powierzchni potrzeba nawet 1000 ludzi, a tyle ich zwykle nie ma. Pracownicy dowożeni są z sąsiednich okolic autobusami, niektórzy zamieszkują w gospodarstwie lub w sąsiedztwie. Zatrudniani są również przybysze z Ukrainy, ale chętnych w ostatnich latach jest coraz mniej, mimo iż za zbiór jednej łubianki plantator płaci 3 zł, a czasem więcej.

Owoce sprzedawane są do zakładów przetwórczych, które chwalać sobie współpracę z wyspecjalizowanym producentem truskawki ekologicznej, dostarczającym produkt dobrej jakości. Ta jakość przekłada się na uzyskiwanie dobrych cen za owoce. W zakładach truskawki są mrożone, a następnie sprzedawane głównie na eksport.

Niedawno pan Maciej założył również plantację rabarbaru z przeznaczeniem na sprzedaż do przemysłu. To warzywo jest coraz częściej poszukiwane przez zakłady przemysłu spożywczego, zastępując „chemiczne zakwaszacze” przy produkcji soków i innych przetworów owocowych.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

---

ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn
tel. 89 535 76 84, 89 526 44 39

---

e-mail: sekretariat@w-modr.pl
www.w-modr.pl

Koordynatorzy SIR

Arkadiusz Tabaka
tel. 665 830 954
tel. 89 535 76 84 wew. 51
a.tabaka@w-modr.pl

Urszula Anculewicz
tel. 697 632 088
tel. 89 535 76 84 wew. 60
u.anculewicz@w-modr.pl